

Mišljenje Europskog gospodarskog i socijalnog odbora o Komunikaciji Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija – Inovacije u plavom gospodarstvu: korištenje potencijala naših mora i oceana za radna mjesta i rast

(COM(2014) 254 final/2)

(2015/C 012/15)

Izvjestitelj: **Seamus BOLAND**

Suizvjestitelj: **Gonçalo LOBO XAVIER**

Dana 13. svibnja 2014., sukladno članku 304. Ugovora o funkcioniranju Europske unije, Europska komisija odlučila je savjetovati se s Europskim gospodarskim i socijalnim odborom o:

Komunikaciji Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija – Inovacije u plavom gospodarstvu: korištenje potencijala naših mora i oceana za radna mjesta i rast

COM(2014) 254 final/2.

Stručna skupina za prijevoz, energiju, infrastrukturu i informacijsko društvo, odgovorna za pripremu rada Odbora na tom području, usvojila je Mišljenje dana 1. listopada 2014.

Europski gospodarski i socijalni odbor Mišljenje je usvojio na svom 502. plenarnom zasjedanju održanom 15. i 16. listopada 2014. (sjednica od 15. listopada), sa 143 glasa za, 1 protiv i 1 suzdržanim glasom.

1. Sažetak zaključaka i preporuka

1.1 EGSO pozdravlja dokument Komisije, kojemu je cilj putem inovacija što bolje iskoristiti potencijale za zapošljavanje koje pružaju naša mora i oceani, a poseban se naglasak stavlja na morsku biotehnologiju, energiju oceana i podmorsko rudarstvo.

1.2 EGSO je zabrinut zbog nepostojanja koordiniranog djelovanja privatnog i javnog sektora te zamjećuje da i između država članica postoje slične napetosti. Unatoč naporima koje ulaže nekoliko sveučilišta i znanstvenih instituta iz raznih država članica, nedostatak odgovarajućih podataka i sustava podataka potrebnih za točne informacije o našim morima i njihovom potencijalu također ometa razvoj inovacija. EGSO vjeruje da nerješavanje ovih pitanja europskim građanima uskraćuje mogućnost pristupa novim prilikama za zapošljavanje.

1.3 EGSO smatra da je vodeća inicijativa „Unija inovacija” ključna za razvoj plavog gospodarstva, ali joj je potrebna snažnija potpora Komisije. Takva potpora obuhvaća nužni zakonodavni okvir, kao i dugoročnu financijsku pomoć koja je usklađena s većom količinom podataka o postojećim programima inovacija.

1.4 EGSO snažno preporučuje da Komisija i pojedinačne države članice hitno riješe nedostatke koje je identificirala vodeća inicijativa „Unija inovacija”.

1.5 Uz znanstveni pristup primijenjen u dokumentu, EGSO smatra da je u taj proces potrebno uključiti i strategije obalnog turizma, i to ne samo kako bi se potakao interes civilnog društva za tu temu, već i kako bi se imalo koristi od integrirane suradnje dvaju viđenja tog procesa.

1.6 EGSO preporučuje da se obalne i otočne zajednice čije su tradicionalne industrije, između ostalih ribarstvo, u ozbiljnom opadanju, u potpunosti uključe u sve faze razvoja plavog gospodarstva kako bi se između istraživanja i razvoja te turizma zajamčila pravilna ravnoteža koja može stvarati radna mjesta i blagostanje. Uz tu preporuku EGSO želi naglasiti da bi sve zajednice na koje utječe plavo gospodarstvo trebale biti predstavljene u konstruktivnom dijalogu svih dionika. Nadalje, te zajednice, a posebno otoci, ovdje svakako imaju potencijal te na specifičan način mogu doprinijeti razvoju inovacija u plavom gospodarstvu.

1.7 Ključno je u izradu strategija za promicanje zapošljavanja u plavom gospodarstvu uključiti inovacije u područjima kao što su brodogradnja, akvakultura, lučka infrastruktura i ribarstvo. Kako već postoji sve veća potreba da se zadovolje razni ekološki uvjeti, Odbor preporučuje da se sve Komisijine mjere pomorske politike usredotoče na potencijale zapošljavanja nastale uslijed prilagodbe novim ekološkim zahtjevima.

1.8 Jasno je da će u okviru sadašnje politike povećanje zaposlenosti putem inovacija u plavom gospodarstvu napredovati vrlo sporo. EGSO u ovom kontekstu snažno preporučuje da Europska komisija sa svim stranama usuglasi pametni vremenski raspored koji će aktivnosti usmjeravati tako da se sve strategije brzo ostvare.

1.9 Iako pozdravlja mjere koje predlaže Komisija, EGSO čvrsto vjeruje da one nisu dostatne i da se države članice na njih nisu primjereno obvezale. U tom kontekstu potrebno je prije 2016. godine održati posebni samit EU-a o inovacijama u plavom gospodarstvu. Na njemu bi sudjelovali ministri zaduženi za pomorstvo i s njim povezana pitanja. Cilj bi bio da se ključne strategije odrede kao prioritete i da se dogovore rasporede za provedbu koji svim državama članicama trebaju biti prihvatljivi sukladno njihovim pojedinačnim značajkama. Također, Odbor preporučuje da civilno društvo, uključujući radnike i marginalizirane skupine, bude na odgovarajući način predstavljeno na predloženom forumu za plavo gospodarstvo i znanost, predviđenom za 2015. godinu.

2. Objašnjenje i kontekst

2.1 Europska komisija je 2011. godine usvojila komunikaciju o plavom rastu⁽¹⁾, u kojoj se ukazuje na potencijal zapošljavanja koji leži u potpori našim oceanima, morima i obalama diljem Europe. Također izdvaja ulogu koju bi energija oceana mogla imati u povećanju prilika za zapošljavanje.

2.2 Procjenjuje se da pomorski sektor trenutno ostvaruje između 3 % i 5 % BDP-a u EU-u te da zapošljava oko 5,6 milijuna ljudi i europskom gospodarstvu donosi oko 495 milijardi eura. Pomorskim plovnim putovima odvija se 90 % vanjske trgovine i 43 % trgovine unutar EU-a. Udio europske brodogradnje, uključujući povezane industrije, iznosi oko 10 % globalne proizvodnje. Diljem Europe u aktivnoj je uporabi gotovo 100 000 brodova kako u ribarstvu, tako i u akvakulturi. Pored toga, odnedavno se razvijaju i druge djelatnosti, poput eksploatacije minerala i proizvodnje energije u vjetroelektranama („Činjenice o Europskoj uniji – Pomorstvo i ribarstvo, 2014.” http://europa.eu/pol/pdf/flipbook/en/fisheries_en.pdf).

2.3 Osim toga, razumljiva je zabrinutost svih država članica i tijela EU-a zbog toga što neodrživo korištenje naših mora ugrožava osjetljivu ravnotežu morskih ekosustava. Ovo, s druge strane, u pitanje dovodi inicijative na morskim područjima čiji je cilj stvaranje radnih mjesta i doprinosenje strategiji Europa 2020.

2.4 Komisija je također svjesna nedostataka utvrđenih vodećom inicijativom „Unija inovacija”, a to su: nedovoljno ulaganje u znanje, slab pristup financijskim sredstvima, visoki troškovi prava intelektualnog vlasništva, spor napredak prema interoperabilnim standardima, neučinkovito korištenje javne nabave i dupliciranje posla u istraživanjima. Ostali nedostaci koji su vidljivi iz Komisijinog Godišnjeg izvješća o rastu za 2014. godinu su: nedovoljna suradnja na inovacijama između javnog i privatnog sektora, slaba primjena rezultata istraživanja na proizvode i usluge te sve veća neadekvatnost vještina.

⁽¹⁾ Plavi rast – mogućnosti održivog rasta u morskom i pomorskom sektoru COM(2012)494 final.

2.5 Dostupnost podataka, detaljno utvrđivanje karakteristika morskog dna kao što je kartiranje podmorskih staništa, geologija morskog dna i druge nepoznanice koje se odnose na more ograničeni su i prepreka su bržem razvoju inovacija.

2.6 Može se primijetiti da postoji znatan broj inicijativa kojima se upravlja na temelju politika Komisije. One uključuju:

- neograničenu dostupnost podataka;
- integraciju sustava podataka;
- usvajanje Europske strategije za istraživanje mora.

2.7 Unatoč reformi Zajedničke ribarstvene politike (CFP), važnost tisuća obalnih zajednica opada. Mnoge od njih sada postaju svjesne da ne mogu biti konkurentne na moru te da trebaju znatnu podršku kako bi obnovile ribarske flote. U opadanju su također i popratne usluge poput gradnje brodova, održavanja i pružanja ostalih srodnih usluga.

2.8 Mora koja okružuju Europu jesu: Jadransko i Jonsko more, Arktički ocean, Atlantski ocean i Irsko more, Baltičko more, Crno more, Sredozemno more i Sjeverno more.

3. Kontekst Komisijine Komunikacije

3.1 U četvrtak, 8. svibnja, Europska komisija je objavila Akcijski plan o inovacijama u plavom gospodarstvu. Općeniti cilj ove Komunikacije jest ostvariti potencijal otvaranja radnih mjesta i rasta koji pružaju naši oceani i mora. Predlaže se cijeli niz inicijativa kako bi se steklo temeljitije znanje o oceanima, poboljšale vještine potrebne za primjenu novih tehnologija u morskom okolišu i pojačala koordinacija istraživanja mora. Predlažu se sljedeće mjere:

- izrada digitalne karte čitavog podmorja europskih voda do 2020.;
- izrada internetske platforme za sve projekte istraživanja mora u okviru programa Obzor 2020. i projekte istraživanja mora financirane na nacionalnoj razini, koja bi počela djelovati prije kraja 2015. i kojom bi se razmjenjivali podaci iz završenih projekata;
- uspostava poslovnog i znanstvenog foruma za plavo gospodarstvo u kojem bi sudjelovali privatni sektor, znanstvenici i nevladine organizacije kako bi se osmislilo plavo gospodarstvo budućnosti te razmjenjivale ideje i rezultati. Prvi sastanak održat će se u okviru događanja kojim će se obilježiti Dan pomorstva 2015. u Pireju u Grčkoj;
- poticanje istraživačkih, poslovnih i obrazovnih subjekata da do 2016. izrade opis potreba i kvalifikacija buduće radne snage u pomorskom sektoru;
- ispitivanje mogućnosti osnivanja Zajednice znanja i inovacija (ZZI) za plavo gospodarstvo koju bi činili glavni akteri u području istraživanja, gospodarstva i obrazovanja nakon 2020. ZZI-ovi, dio Europskog instituta za inovacije i tehnologiju (EIT), mogu na više načina poticati inovacije, primjerice programima izobrazbe i obrazovanja, jačanjem veze između istraživanja i tržišta te uspostavom projekata inovacija i poslovnih inkubatora.

3.2 Pojedinačne industrije koje čine plavo gospodarstvo jesu: akvakultura, obalni turizam, morska biotehnologija, sektor energije oceana i podmorsko rudarstvo.

3.3 Dok je u gospodarskom smislu plavo gospodarstvo odgovorno za održivost 5,4 milijuna radnih mjesta te stvara bruto dodanu vrijednost od gotovo 500 milijardi eura godišnje, morsku biotehnologiju, sektor energije oceana i podmorsko rudarstvo još treba razvijati kako bi imali neto doprinos gospodarstvu.

3.4 Komisija smatra da svaki od tih sektora značajno može doprinijeti plavom gospodarstvu na sljedeće načine:

- morska biotehnologija nudi mogućnost istraživanja mora kako bi se pomoću nove podvodne tehnologije sekvencionirao DNK. Kritična masa svih uključenih država EU-a dat će poticaj unosnim specijaliziranim dijelovima tržišta;
- sektor energije oceana još uvijek je u povojima. Uz pravilno upravljanje, posjeduje potencijal da ispuni ciljeve vezane uz obnovljive izvore energije i smanjenje emisija stakleničkih plinova. S obzirom na već postignuti napredak, smatra se da je potencijal gospodarskog rasta kao rezultat novih inovativnih tehnologija realističan;
- podmorsko rudarstvo posjeduje potencijal otvaranja radnih mjesta s obzirom na spoznaju o potencijalno velikoj količini minerala koji se nalaze na dnu oceana. Ako se bude vodilo računa o ekološkim pitanjima, vađenje tih minerala vjerojatno će popuniti praznine na tržištu kada recikliranje nije moguće ili adekvatno, ili kada je opterećenje kopnenih rudnika preveliko. Iako je ovaj sektor još uvijek malen, posjeduje potencijal za pokretanje održivog rasta i stvaranje radnih mjesta za buduće naraštaje.

3.5 Plavo gospodarstvo razvija se zahvaljujući vodećoj inicijativi EU-a „Unija inovacija”, čiji je cilj stvaranje ozračja koje potiče inovacije. Novi program Obzor 2020. koji je vrijedan 79 milijardi eura najveći je EU-ov program za istraživanje i inovacije.

3.6 U dokumentu se također navode nedostaci inicijative koji uključuju nedovoljno ulaganje u znanje, slab pristup financijskim sredstvima, visoke troškove prava intelektualnog vlasništva, spor napredak prema interoperabilnim standardima, neučinkovito korištenje javne nabave i dupliciranje posla u istraživanjima.

3.7 Prijedlog Komisije uključuje sljedeće mjere:

- počevši od 2014., uvođenje održivog postupka kojim se osigurava da su podaci o moru lako dostupni, interoperabilni te da se upotrebljavaju bez ograničenja;
- izradu multirezolucijske karte čitavog podmorja europskih voda do siječnja 2020.;
- do kraja 2015., stvaranje informativne platforme o svim projektima istraživanja mora u okviru programa Obzor 2020. te o projektima istraživanja mora financiranim na nacionalnoj razini;
- godine 2015., održavanje prvog sastanka poslovnog i znanstvenog foruma za plavo gospodarstvo;
- u razdoblju od 2014. do 2016., osnivanje saveza za vještine u pomorskom sektoru.

3.8 Potrebno je istaknuti da se u dokumentu Komisije ne definira „plavo gospodarstvo”. Međutim, EGSO ukazuje na definiciju iz trećeg EU-ovog prijelaznog izvješća iz ožujka 2012. pod nazivom „Scenariji i pokretači održivog razvoja iz oceana, mora i obala” u kojem se plavi rast definira kao „pametna, održiva i uključiva rast gospodarstva i zapošljavanja povezan s oceanima, morima i obalama”. Pomorsko se gospodarstvo sastoji od svih sektorskih i međusektorskih gospodarskih aktivnosti koje se odnose na oceane, mora i obale. Iako su ove aktivnosti često geografski specifične, definicija također uključuje najsrodnije izravne i neizravne potporne aktivnosti potrebne za funkcioniranje pomorskih gospodarskih sektora. Takve se aktivnosti mogu odvijati bilo gdje, čak i u zemljama koje nemaju izlaz na more. Zapošljavanje u pomorskom sektoru odnosi se na sve vrste zapošljavanja (na puno radno vrijeme) koje su rezultat gore navedenih djelatnosti povezanih s oceanima, morima i obalama.

4. Opće napomene

4.1 Potencijal plavog gospodarstva u Europi ostvarit će se ako države članice i svi dionici uključujući i civilno društvo budu aktivno uključeni u razvoj politika i lokalnih rješenja za brojne slabosti navedene u vodećoj inicijativi „Unija inovacija”, kao i u Godišnjem pregledu rasta za 2014.

4.2 Vodeća inicijativa „Unija inovacija” ključna je za razvoj plavog gospodarstva. Međutim, bit će joj potrebna znatno veća podrška i razvoj ako se njome želi ostvariti gospodarski potencijal naših mora.

4.3 U kontekstu Europskog semestra Komisija mora osigurati da nacionalni planovi reformi država članica sadrže politike koje odražavaju prioritete plavog rasta.

4.4 Zagađenje mora, koje većinom dolazi s kopna, ima stvarne posljedice za buduće održivo plavo gospodarstvo. Isto tako, mogućnosti zapošljavanja u plavom gospodarstvu bit će ograničene i ako se odmah ne riješe ekološki problemi koji se javljaju u vezi s podmorskim rudarstvom, potrebom za boljom lučkom infrastrukturom i poboljšanjem ekološke kvalitete brodogradnje.

4.5 Problemi obalnih zajednica koje je pogodila europska gospodarska kriza i koje su ovisne o plavom gospodarstvu zahtijevat će posebnu pažnju u vidu veće povezanosti s programima EU-a kao što su Zajednička ribarstvena politika.

4.6 Fragmentiranost politika i mjera kojima je cilj povećanje gospodarske vrijednosti europskih oceana i mora predstavlja prepreku za postizanje održivog gospodarstva u različitim gospodarskim kategorijama. Istovremeno, sporazumi o plavom gospodarstvu između SAD-a i Europe te drugi globalni interesi mogu dovesti do većeg zapošljavanja.

4.7 Plavo gospodarstvo ovisi o razvoju sektora brodogradnje koji čini oko 150 velikih brodogradilišta u Europi, od kojih oko 40 aktivno sudjeluje na globalnom tržištu velikih komercijalnih plovila namijenjenih za morsku plovidbu. Brodogradilišta u Europskoj uniji (civilna i pomorska, za gradnju novih brodova i popravke) izravno zapošljavaju oko 120 000 ljudi. Dokument Komisije treba podrobnije odražavati doprinos brodarstva sveukupnom plavom gospodarstvu.

4.8 Uz znanstveni pristup primijenjen u dokumentu, u proces je potrebno uključiti i strategije obalnog turizma, i to ne samo kako bi se potakao interes civilnog društva za tu temu, već i kako bi se imalo koristi od integrirane suradnje dvaju viđenja tog procesa. Svaki razvoj podrazumijeva neophodno prilagođavanje ekološkim zahtjevima i pronalaženje dobrih prilika.

4.9 Dokument Komisije temelji se uglavnom na znanstvenim istraživanjima koja su očito potrebna za održavanje sigurnog ekosustava, ali pri kreiranju politika treba imati na umu i sveobuhvatnu viziju Stoga učinci podmorskog rudarstva moraju biti znanstveno utvrđeni i uključeni u svaki postupak kreiranja politika. Postizanje dobre ravnoteže između potrebe za očuvanjem mora i njihove gospodarske održivosti ključno je za ostvarivanje koristi za istraživački rad, gospodarske dionike i društvo u cjelini.

4.10 Svaka analiza plavog gospodarstva gubi na vrijednosti ukoliko se ne posveti dovoljno pažnje slabljenju njegovih tradicionalnih grana kao što su male ribarske zajednice, brodogradnja i turizam. Također treba spomenuti posljedice izdvajanja sve manje proračunskih sredstava EU-a tom sektoru.

4.11 Ne smije se podrivati sposobnost tradicionalnih sektora da doprinesu otvaranju novih radnih mjesta. Na području akvakulture EU još uvijek nije samodostatan i ne može zadovoljiti potražnju za ribom. U brodogradnji također postoji iznimno velik potencijal za povećanje broja radnih mjesta. Potrebna modernizacija lučke infrastrukture, ako se zaista obavi, također će značajno povećati mogućnosti zapošljavanja.

4.12 Inovacijske strategije nekih država članica već podržavaju ideju održivosti i oceana „kao nacionalnog prioriteta”. Na primjer, u portugalskom dokumentu „Nacionalna strategija za istraživanje i inovacije za pametnu specijalizaciju 2014. – 2020.” ističe se ispravna uporaba ekološki učinkovitog pomorskog prijevoza u pomorskom prostoru bez granica za bolje iskorištavanje mornaričke industrije te njezino uključivanje u lučku logistiku, u skladu s globalnom logistikom. Tu se prepoznaje predanost država članica te se ukazuje na važnost „plavog gospodarstva” i vodstva Europe na ovom području.

4.13 EGSO vjeruje da otoci u Europi trebaju odigrati posebnu ulogu u plavom gospodarstvu, u sva tri područja za koja se ustanovilo da su područja inovacije u tom sektoru, no osobito na području energije oceana. EGSO stoga potiče Komisiju da se u okviru ove Komunikacije posebno usredotoči na otoke u Europi, ne samo zbog konkretnog učinka koji će plavo gospodarstvo imati na ta područja, već i zbog doprinosa koji ona mogu pružiti inovacijama.

Bruxelles, 15. listopada 2014.

Predsjednik
Europskog gospodarskog i socijalnog odbora
Henri MALOSSE
